

Preses relīze

Luksemburgā, 2023. gada 16. janvārī

Bīstamo atkritumu daudzums ES turpina pieaugt

Lai gan ES ir veikusi pasākumus ar mērķi samazināt bīstamo atkritumu rašanos, ES radīto bīstamo atkritumu daudzums kopš 2004. gada ir pastāvīgi palielinājies. Šodien publicētajā Eiropas Revīzijas palātas apskatā ir analizētas pašreizējās un turpmākās problēmas, kas būs jārisina bīstamo atkritumu jomā, uzlabojot klasificēšanu, nodrošinot izsekojamību, vairāk atkritumu reciklējot un apkarojot nelikumīgu tirdzniecību, kas joprojām ir ienesīgs bizness.

“Bīstamie atkritumi rodas aizvien vairāk, un ES ir jārisina šī problēma,” sacīja par apskatu atbildīgā Eiropas Revīzijas palātas locekle Eva Lindström. *“Primāriem bīstamo atkritumu apstrādes risinājumiem būtu jābūt reciklēšanai un enerģijas atgūšanai. Likvidēšana būtu jāizmanto tikai kā galējais līdzeklis. Tomēr vairāk nekā 50 % ES bīstamo atkritumu joprojām vienkārši likvidē. Šajā apskatā mēs parādām, ka bīstamo atkritumu rašanās novēršana un apstrāde aizvien ir problemātiska, taču varam saskatīt arī iespējas.”*

Labākais veids, kā rīkoties ar bīstamajiem atkritumiem, ir novērst to rašanos. Bīstamo atkritumu rašanās novēršana ir bijusi viena no ES prioritātēm kopš 1991. gada. ES rīcība ir bijusi vērsta uz to, lai ietekmētu veidu, kādā uzņēmēji izstrādā un ražo produktus, padarītu piesārņotājus atbildīgus par saviem atkritumiem un labāk informētu patērētājus. Neskatoties uz šīm iniciatīvām, ES radīto bīstamo atkritumu daudzums nesamazinās.

Bīstamie atkritumi jāapstrādā speciālos apstrādes kompleksos saskaņā ar stingriem noteikumiem un drošības prasībām. Tas uzņēmējiem palielina administratīvo slogu un nozīmē augstākas izmaksas, tāpēc rodas nelikumīgas bīstamo atkritumu tirdzniecības risks: uzņēmēji radītos atkritumus nedeklarē kā bīstamus, bet nelikumīgi atbrīvojas no tiem vai nosūta tos citur. Revidenti uzsver, ka pienācīga bīstamo atkritumu klasifikācija un izsekošana varētu palīdzēt izvairīties no nepareizas apstrādes un nelikumīgiem apkārtceļiem, tomēr novēro, ka dažādās dalībvalstīs bīstamos atkritumus klasificē dažādi. Tāpat revidenti atzīmē, ka Eiropas Komisija varētu pastiprināt centienus saskaņot piemērojamos ES tiesību aktus. Ja valstu elektroniskie reģistri, kuros uzskaita bīstamos atkritumus, tiktu saskaņoti ar iepļānoto Eiropas atkritumu sūtījumu reģistru, būtu iespējams efektīvāk izsekot bīstamajiem atkritumiem visā to aprites ciklā.

Risinājumi, kuriem ir dodama priekšroka, ir bīstamo atkritumu sagatavošana atkalizmantošanai un reciklēšana. Tomēr bieži bīstamie atkritumi nav piemēroti atkalizmantošanai, un reciklēšanu ierobežo tehniskas grūtības un tirgus iespēju trūkums reciklēšanas iznākumā iegūtajiem produktiem. Apskatā revidenti norāda, ka reciklēšanas tehnoloģiju un kapacitātes uzlabošana sniegtu jaunas iespējas, piemēram, kritiski svarīgu izejvielu atgūšana no elektroniskajām ierīcēm un citiem atkritumiem veicinātu ES stratēģisko autonomiju.

Šī preses relīze sniedz kopsavilkumu par Eiropas Revīzijas palātas sagatavoto apskatu. Tā pilns teksts ir pieejams Palātas tīmekļa vietnē www.eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Nelikumīga bīstamo atkritumu tirdzniecība un izgāšana joprojām ir ienesīgs bizness. Tiek lēsts, ka nelikumīga tirdzniecība vien ik gadu nodrošina ieņēmumus robežās no 1,5 miljardiem EUR līdz 1,8 miljardiem EUR. Šos nodarījumus reti atklāj, izmeklē un ierosina kriminālvajāšanu, un sodi ir mazi.

Nelikumīgu tirdzniecību varētu ierobežot, izmantojot digitalizāciju, kas sniedz iespēju labāk izsekot bīstamajiem atkritumiem un nepieļaut viltotas deklarācijas, un ieviešot atturošāku sankciju mehānismu. Komisijas 2021. gadā ierosinātais aizliegums veikt likvidēšanai paredzētus atkritumu sūtījumus varētu vēl vairāk ierobežot bīstamo atkritumu tirdzniecību.

Konteksts

ES tiesību aktos bīstamie atkritumi ir definēti kā atkritumi, kam piemīt viena vai vairākas bīstamas īpašības, piemēram, sprādzienbīstami, kairinoši vai toksiski atkritumi. Bīstamie atkritumi var kaitēt cilvēka veselībai un videi.

Galvenās nozares, kurās rodas bīstamie atkritumi, ir ražošana (īpaši metāli), notekūdeņu attīrīšana, atkritumu apstrāde, būvniecība un kalnrūpniecība. Šajās nozarēs kopā rodas 75 % no ES bīstamajiem atkritumiem. Bīstamie atkritumi var rasties arī mājsaimniecībās (piemēram, noteikti medikamenti, izlietas baterijas, tīrīšanas līdzekļi, elektroniskās ierīces).

Atkritumu apsaimniekošanas jomā ES dalībvalstis ir atbildīgas par ES tiesību aktu prasību piemērošanu valsts līmenī. Komisija ir uzsākusi vairākas pārkāpuma procedūras pret dalībvalstīm, kuras nav transponējušas ES prasības valsts tiesību aktos vai kuras nav ievērojušas šīs prasības. Komisijas rīcībā ir pārskats par ES finansējumu atkritumu apsaimniekošanai kopumā (2014.–2020. gada plānošanas periodā šim mērķim tika piešķirti 4,3 miljardi EUR no ES līdzekļiem), bet nav pārskata tieši par finansējumu bīstamo atkritumu apsaimniekošanai. Pieejamie dati liecina, ka šis finansējums tika galvenokārt piešķirts pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” pētniecībai un spēju veidošanai. Citi lielākie avoti bīstamo atkritumu apsaimniekošanas finansēšanai ir Kohēzijas fonds un Eiropas Reģionālās attīstības fonds. Papildus ES budžetam finansējumu atkritumu, tostarp bīstamo atkritumu, apsaimniekošanai sniedz arī Atveseļošanas un noturības mehānisms un Eiropas Investīciju banka. Kopš Taksonomijas regulas pieņemšanas 2020. gadā ES ir pārtraukusi finansēt bīstamo atkritumu sadedzināšanu un apglabāšanu poligonos, jo šīs darbības uzskata par ilgtnespējīgām. Tā vietā ES ir veicinājusi reciklēšanu.

Šis nav revīzijas ziņojums, bet gan apskats, kas sagatavots, galvenokārt izmantojot publiski pieejamo informāciju vai materiālus, kuri vākti īpaši šim nolūkam. Par šo tēmu ERP līdz šim ir publicējuši ziņojumus [par principu “piesārņotājs maksā”](#), [par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem](#) un [par plastmasas atkritumiem](#).

ERP apskats “*ES rīcība saistībā ar pieaugošo bīstamo atkritumu daudzumu*” ir pieejams [ERP tīmekļa vietnē](#).

Kontaktinformācija presei

ERP preses birojs: press@eca.europa.eu

- *Claudia Spiti*: claudia.spiti@eca.europa.eu - Mob. tālr.: (+352) 691 553 547
- *Vincent Bourgeois*: vincent.bourgeois@eca.europa.eu – Mob. tālr.: (+352) 691 551 502
- *Damijan Fišer*: damijan.fiser@eca.europa.eu – Mob. tālr.: (+352) 691 553 224